vatting, die later geleid heeft tot de algeheele vermenging van de elementen met den Christus, en waaruit ten slotte het dogma der transsubstantiatie is voortgekomen. Hierover echter is reeds in onze vorige artikelen genoeg gezegd, toen we de woorden bespraken: „*Dit is mijn lichaam.*" Op dit punt toch is onze strijd tegen de Roomschen geen andere dan tegen de Lutherschen. Tusschen die beide toch bestaat geen verschil *over de zaak*; maar alleen over *de wijze* waarop de zaak tot stand komt. Zoo Roomschen als Lutherschen belijden, dat wie den ouwel eet, met het eten van dien ouwel den Christus in zich opneemt, en dat wel door den mond. En al het verschil met de Lutherschen ligt hierin, dat de Lutherschen zich op de alomtegenwoordigheid van Christus, die zich ook aan zijn verheerlijkte menschelijke natuur zou hebben meegedeeld, beroepen, terwijl de Roomschen, van zulk een verklaring afziende, kortweg een onbegrepen wonder poneeren, waardoor wat brood en wijn *was*, de Christus in eigen persoon wordt; zij het ook dat voor ons zienlijk oog de gestalte van brood en wijn blijft. Ook voor de Roomsche godgeleerden komt dus alles neer op de uitlegging van het woordeke *is* in Jezus' uitspraak: „Dit *is* mijn lichaam." Want wel geven ook de Roomsche dogmatici toe, dat *is* op zichzelf een symbolische vergelijking *kan* aanduiden, maar zeggen ze, dan moet dit uit het verband blijken, en hier bij de instelling van het heilig Avondmaal blijkt zulks volstrekt *niet*.

Dit nu is niets dan een cirkelredeneering. Als Jezus toch in eigen persoon daar aanzit aan den disch, en dan het brood aan zijn discipelen reikt met te zeggen; »Dit is mijn lichaam", dan zal ieder, die nooit van een transsubstantiatie gehoord heeft, onmiddellijk zeggen: Hier duidt het verband zoo stellig mogelijk aan, dat Jezus niet *kon* bedoelen, dat het brood zijn lichaam was, overmits hij zelf in zijn lichaam er bij zat. Men moet dus eerst aan de transsubstantiatie gelooven, om ook maar te *kunnen* aannemen, dat het zeggen: „Dit is mijn lichaam", *niet* symbolisch bedoeld was. Maar dan is hieruit ook nooit eenig bewijs te putten. Veeleer brengt men dan datgeen, wat men uit de Schrift bewijzen wilde, vooraf met zich als vaststaande overtuiging, en verwringt dan voorts het Schriftwoord naar wat men *buiten* het Schriftwoord om, aannam. Iets wat daarom, gelijk we reeds vroeger opmerkten, hier te ongeoorloofder is, omdat Jezus tot zijn discipelen geen Grieksch, maar Arameesch of Hebreeuwsch sprak, en heel het woordeke *is* in geen van deze beide talen wordt uitgedrukt.

KUYPER.

„Voor de menschen."

> En ik zeg u: een iegelijk, die mij belijden zal voor de menschen, dien zal ook de Zoon des menschen belijden voor de engelen Gods. Luk. 12:8.

In de weken, die aan de »belijdenis" voorafgaan, en op den dag, waarop het tot »belijdenis" komt, fluistert Satan niet zelden in menig jeugdig hart de verleidelijke gedachte: »Waartoe dat *openlijk* belijdenis doen? Is godsdienst dan niet een zaak *van het hart?* Een zaak van mijn menschelijk hart en die eeuwige Liefde, naar wie dat hart zich in aanbidding uitstrekt?"

Een fluisteren van Satan, dáárom zoo verleidelijk, omdat er iets *waars* in ligt. Want ja, het *is* zoo. Godsdienst *is* een zaak van het hart; en wiens religie nog buiten zijn hart omgaat, die is aan de eerste beginselen der godsvrucht nog volstrekt vreemd. Zoomin het in uw koude kamer warm wordt, doordien ge er een plaat in ophangt van een prachtigen zonsopgang, evenmin wordt het lente in den winter van uw ziel door een, o, zoo prachtig begrip van Christus en zijn heiligheden.

Op innigheid, op innige warmte van overtuiging, en dus op de vonk des geloofs in uw hart komt het juist aan. Juist het gemis aan die innigheid en die warmte brengt zoo veler schijnreligie in opspraak. En het is niet te zeggen, hoeveel rijker en heerlijker de macht van Christus op aarde door zou breken, als dat „verborgen vuur in de beenderen", waar Jeremia van spreekt, meer gloeide bij wie hem belijden.

Godsdienst *is* een zaak van het hart, en wie in zijn religie veel *naar de menschen* en weinig naar zijn God vraagt, loopt wel mee met de schare, maar bezit geen geestelijke kracht. Omdat het hem zelf donker in de ziel blijft, kan hij geen licht voor de menschen doen schijnen. En omdat er niets dan asch en sintels in den haard van zijn gemoed liggen, kan hij u noch koesteren noch verwarmen.

Al die schijn-godsdienst nu stuit u tegen de borst, en wezenlijk eerbied voor iemands religie hebt ge dan eerst, als het iemand is, die met een vonk van heilige geestdrift in het oog betuigen kan: »Ik geloofde, daarom sprak ik!"

Geen wonder dus, dat ge, vooral in die aanmemingsweken, als er zoo honderden te hoop loopen, om »belijdenis" te doen, in wier hart enkel de wereld, in wier gemoed enkel het eigen ik heerscht, u pijnlijk voelt getroffen door die ontstentenis van innigheid; dat ge koud wordt aangedaan door al dat machinale en uitwendige, en daarbij innerlijk onware; en dat ge, op weg om met die honderden mee te belijden, in een vroom oogenblik, liever terug zoudt keeren, en denkt: »Neen, zoo niet. Godsdienst moet een zaak des harten blijven. Voor mijn God wil ik belijden, maar *voor de menschen niet*."

In zulk zeggen nu spreekt wel terdege óók een edeler trek van uw hart, maar toch die u dat »*niet voor de menschen*" influistert is Satan.

Want ge weet, Satan zegt het altoos juist *omgekeerd* als Jezus het zegt, en uw Jezus heeft, wel verre van dat voor hem »uitkomen bij de menschen" af te keuren, het u veeleer als een plicht opgelegd. Aldus immers sprak hij: „Zoo wie mij belijden zal *voor de menschen*, dien zal ik belijden voor de engelen Gods"; maar om er dan ook de tegenproef op te laten volgen: »Wie mij *verloochenen* zal voor de menschen, dien zal ik verloochenen voor de engelen Gods."

Het is alzoo *belijden* of *verloochenen*. Een derde kent Jezus niet. Van een neutraal terrein, waarop ge u buiten de quaestie van den Christus zoudt kunnen houden, spreekt Jezus nooit een enkel woord. Het is voor of tegen. Val of opstanding. Een reuke des doods of een reuke des levens. En daarom altoos óf belijden óf verloochenen, en wel een belijden of verloochenen *voor de menschen*.

Uw aalmoezen in het verborgene, of ge hebt uw loon weg. Uw innige zielsuitgieting in het gebed, na uw deur gesloten te hebben. Kortom, om een waar aanbidder te zijn, moet ge den Vader aanbidden in geest en waarheid, want het Koninkrijk Gods komt niet met uitwendig gelaat; *het is binnen in u*. Maar dit alles ontslaat u geen oogenblik van uw plicht om *voor de menschen* uw Jezus te belijden, op straffe dat ge, door hem *niet* voor de menschen te belijden, hem reeds daardoor voor de menschen verloochent.

Niet ruw en plomp. Er blijve schuchterheid in het heilige. De paarlen mogen niet voor de zwijnen geworpen, en de wijze kent zijn tijd. Maar nooit mag zwijgen regel of gewoonte worden. Er moet voor Christus gesproken; de tongen moeten los; en wie dat niet durft, of er uit verlegenheid van af ziet, wete wel dat hij schuldig staat aan verloochening van zijn Heiland.

Want dat zwijgen is zonde, is lafheid, is gemis aan liefde, aan geestdrift en bezieling voor uw Heere.

Dat merkt ge in het gewone leven wel.

Heeft iemand onder zijn familieleden of vrienden een groot heer of een man van naam, geld en invloed, dan heeft hij er altoos lust in te doen uitkomen, *dat die man van zijn familie of van zijn vrienden is*. Maar hebt ge onder uw familie een veracht of mislukt persoon, voor wien uw vrienden den neus zouden optrekken, dan doet ge liefst, als hadt ge dien familieband vergeten. Dat is wel niet *trouw*, maar het zondig hart neigt er toe. O, We komen zoo graag voor iemand uit, als we er eere mee kunnen inleggen; maar als men er ons over den schouder om zou aanzien, is zwijgen ons zoo lief.

En aan dien trek van het hart, knoopt Jezus nu zijn eisch vast, dat ge hem belijden zult.

Het is of hij u zegt: Bij Gods engelen leg ik met u geen eere in; en toch schaam ik mij niet *uw broeder* genaamd te worden. En daarom eisch ik van u, dat gij u ook mijner niet schamen zult, ook al weet ik, dat de wereld u om uw uitkomen voor mij zal smaden.

Of ik voor iemand zal uitkomen, mág er niet van afhangen, of het mij eere of smaad zal brengen, maar mag alleen beheerscht worden door de liefde en de trouw van mijn hart.

En daarom is het niet genoeg, dat ge Jezus in uw binnenkamer belijdt; of ook belijdt bij uw leeraar; of in het gezelschap van enkele vromen.

Neen, waar het op aankomt, en waar de trouw van uw hart aan moet gekend, is juist of ge den drang en den moed hebt, om uw Heiland te belijden *voor de menschen*.

Voor de menschen, let wel, in geheel *algemenen* zin.

Dus niet zooals sommigen het opvatten, die Jezus wel belijden durven, als ze met een arme of ondergeschikte te doen hebben; maar zich muisstil houden, zoodra ze staan tegenover een dame of heer. Van zulk een moed tegenover de kleinen der wereld, die gepaard gaat met verregaande lafheid tegenover de grooten der aarde, weet Jezus niets. Veeleer wil hij, dat wij hem voor *alle* menschen belijden zullen, tot zelfs voor koningen en stadhouders en priesters, ook voor de priesters der wetenschap.

Hij zelf ging daarin voor. Hij beleed de goede belijdenis niet alleen onder de visschers van Kapernaüm en de boeren van Galilea; maar even kloek en heldhaftig voor de geleerden en hooggezetenen in Israël, voor het Sanhedrin, voor Herodes en voor den landvoogd van Romes keizer.

Tusschen Jezus in *Nazareth* en Jezus in *Jeruzalem* is geen verschil.

En zoo nu eischt hij ook van u, dat ge hem, uw Jezus, zóó op het hart zult dragen, zoo warm zult hebhebben, en met zulk een innigen band zult aankleven, dat ge hem voor geen enkelen mensch verloochent, maar moedig en trouw uw Heiland voor de menschen van allen stand en allen rang belijdt.

Dat berokkent u dan wel veel onaangenaamheden; dat maakt dan wel dat velen u mijden gaan; ja, dat het met sommigen van uw kennissen of vrienden of magen tot een *breuke* komt; maar daartoe heeft Jezus zelf het ook laten komen. Hem kostte het smaadheden, en geeseling en doodsangst, en ten slotte den bitteren dood aan het kruis.

En omdat hij zelf zoo rustig en met zoo volhardenden moed doortastte, heeft hij ook u gezegd, dat hij gekomen is, om *tweedracht* te veroorzaken, en den mensch *tweedrachtig* te maken met zijn magen en vrienden. Een tweedrachtigheid waarvan hij zelf betuigd heeft, dat ze soms tot een breuke tusschen een ouder en een kind kan doorgaan.

Ge kunt dus vrij stellig zeggen, dat het een hoogst ongunstig teeken is, zoo iemand tot zekeren leeftijd is opgeklommen, zonder nog ooit om de belijdenis van Jezus met iemand te breken. Wee u, zoo alle menschen wel van u spreken. Immers het vermoeden ligt dan voor de hand, dat bij u weinig van uw belijden van Jezus bij de menschen gekomen is, en dat het verloochenen van uw Heiland u liever was.

Misleid uzelven dus niet.

Gewisselijk moet uw godsdienst u een innige teedere zaak des harten zijn, en wee u, zoo uw religie u wel een zaak voor de menschen is, maar *geen* zaak der ziele voor uw God. Dan toch wandelt ge in schijn, en hebt geen leven in u zelven.

Maar ook omgekeerd, zeg nooit dat ge uw religie maar voor u houdt, en dat de menschen daar niet mee noodig hebben. Wie gelooft, *kan* niet zwijgen, *moet* spreken. En zoo dikwijls dat spreken stuit op tegenspraak, komt ge tot *belijdenis* van uw Heere.

KUYPER.

Amsterdam, 20 Febr. 1891.

In het arme Kootwijk gebeuren weer droeve Synodale dingen.

Een halve eeuw lang had het Synodale Genootschap niet naar de geestelijke behoeften van dit kleine Veluwsche dorpje omgezien, het overgelaten aan zichzelf, en al meer de meening gevestigd, dat Kootwijk voor een „dominee" een onmogelijk dorp was.

Doch zie, door een samenloop van omstandigheden, is het dan nu gebeurd, dat Kootwijk toch, tegen alle menschelijke verwachting in, een eigen dienaar des Woords gekregen heeft; en al moge men van Synodale zijde zijn optreden onregelmatig achten, niemand zal thans, na vijfjarigen dienst ontkennen kunnen, dat Ds. Houtzagers getoond heeft een warm hart voor de Kootwijkers te hebben, zich in stil vertrouwen op zijn God voor hen over te geven, en geestelijk de kleine schare met den rijkdom van Gods Woord te hebben geweid.

Natuurlijk is er het wonen voor een predikant, die de zienlijke dingen mint, verre van aanlokkelijk; en zij die Ds. Houtzagers *niet* kenden, stelden zich dan ook niet anders voor, of bij het eerste beroep het beste, zou hij een goed heenkomen zoeken.

En toch deed hij dat *niet*. Hoewel keer op keer naar elders beroepen, bleef hij rustig in Kootwijk arbeiden, zocht hij ook in Kootwijkerbroek een dienst te organiseeren, en stichtte hij zoowel in Kootwijkerbroek als nu in Kootwijk een Christelijke school.

Nu zou men toch zeggen, dat zelfs een Synodaal, die nog een menschelijk hart bezat, nu afgezien van den schismatieken bijsmaak, die s. i. aan dit alles was, zich *om het arme Kootwijk* toch hartelijk in dezen stand van zaken zou verheugen.

Zelven kunnen ze niets voor Kootwijk doen; er rust een zedelijke schuld van 30 jaren op hen; nu is er voor Kootwijk redding gedaagd; wat ter wereld kan hen dan nu bewegen, om dit goede werk te gaan verstoren?

En toch dat zijn ze begonnen; en begonnen op harde, onbarmhartige manier.

Verbeeld u, nadat vier jaren lang de rechtsquaestie in Kootwijk geslapen heeft, komen nu lieden, die zich Evangeliedienaars noemen, midden in den winter aan Ds. Houtzagers een dagvaarding zenden, om binnen drie dagen tijds zijn pastorie te ontruimen.

En zoo doet men, niettegenstaande men weet, dat Ds. Houtzagers gehuwd is, en kleine kinderen heeft, en zeer binnenkort vermeerdering van zijn gezin wacht.

Zoo doet men niettegenstaande men weet, dat er in heel Kootwijk nergens één enkel huis of huisje te vinden is, waar Ds. Houtzagers zou kunnen onderkomen.

En zoo doet men, al weet men zeer goed, dat, zelfs al ware er een ander huis, de afstanden het voor het eenzame Kootwijk onmogelijk maken, om binnen drie dagen werkvolk van elders te laten komen, voor zulk werk geschikt.

Men versta ons wel.

Bij het uiten van deze klacht plaatsen we ons opzettelijk geheel op het Synodale standpunt, en gaan dus nu uit van hun zienswijs, dat Ds. Houtzagers schismatiek is, en de Synodalen geroepen zijn om hun rechten te handhaven.

Goed, maar waarom dan nu, na vier jaren slapens, met zulk een eisch *midden in den winter* gekomen? En waarom dan de hardheid begaan, om zulk een termijn *op drie dagen* te stellen?

Had men dan niet hetzelfde doel bereikt, door deze dagvaarding uit te stellen tot *zomertijd;* en dan nog c. q. een termijn te stellen b. v. van *vier weken*.

Ja, we gaan verder.

Het Synodaal belang brengt uitsluitend mede, dat de gepretenteerde rechten van het Synodaal Genootschap in hun geheel blijven. Ellieve, waarom dan niet kort en goed aangeboden, om kerk en pastorie voor zoolang te verhuren, tot zij zelven in staat waren, een predikant voor Kootwijk te leveren?

Zoo deed de gemeenteraad van Barneveld wel, die de woning van den openbaren onderwijzer verhuurde aan de directie der Christelijke school.

En waarom moet dan altoos, wie in naam van een kerkelijk college optreedt, minder humaan, minder barmhartig handelen, dan zelfs de Overheid, die het zwaard draagt?

Heel deze quaestie heeft dan ook opnieuw diepen weerzin bij ons gewekt.

De Synodalen weten nu eenmaal dat de Hooge Raad op hun hand is, en dat de Doleerenden, na de gevallen rechterlijke uitspraak, er zelfs niet meer aan denken, om zich in rechten te verweren. Wat ze van ons opeischen, staat in rechten te hunner beschikking.

Gevaar liepen ze door eenig uitstel dus in het allerminst niet. Veeleer waren ze volkomen zeker van hun zaak.

En waarom dan nu *op zoo onbarmhartige wijze* een eisch ingesteld, dien ze precies evengoed zes maanden vroeger hadden kunnen instellen, of ook nu over zes maanden konden doen?

Maar nu, in dezen barren winter, iemand, met een zwangere vrouw en jonge kinderen op een Veluwsch dorp op straat te zetten, is een wreedheid die ons begrip te boven gaat.

Toch zal er ook nu wel hulpe dagen.

Hij die tot dusver hielp, is getrouw.

Worde die trouw aan Kootwijk ook maar in milde mate door de vrienden der Reformatie betoond.

Er is nu niet alleen te Kootwijkerbroek, maar ook in Kootwijk een Christelijke school verrezen, die Kootwijk zelf onmogelijk betalen kan.

De menschen *hebben* het niet.

En daarom dringen we er zeer ernstig op aan, dat in dezen exceptioneelen nood, de liefde van ons Christenvolk Ds. Houtzagers en de Kootwijksche broederen verkwikken moge.

Ook onze redactie is volgaarne bereid giften voor Kootwijk in ontvangst te nemen, en ze over te dragen aan de Amsterdamsche Vereeniging, die dusver zoo uitstekend voor Kootwijkerbroek zorgde, en ook over Kootwijk zich wel ontfermen zal. Voorzitter dezer commissie is Ds. H. W. van Loon.

Van Synodale zijde ontvingen we de vorige week nog een ander levensteeken.

Naar toch de *Banier* meldt, heeft Ds. Verhoeff, van Bodegraven, het opgenomen tegen het verwijt, dat de Synodale Genootschapskerk *een samenraapsel* zijn zou.

Een zijner vrienden namelijk had op zich genomen, een liefdebeurt te vervullen, in een dorp, waar hij vroeger predikant bij de Gereformeerde kerk was, en dat waar nu een Synodale tegen-kerk was gesticht, terwijl de oude kerk in reformatie ging en brak met de Synode.

Nu wilde de vriend van Ds. Verhoeff dere liefdebeurt vervullen niet in zijn oude, nu tot reformatie gekomene kerk, maar in die schismatieke kerk, die sinds tegenover zijn oude kerk was opgericht.

Daarop had een zijner oude broeders uit het dorp hem geschreven en hem dat ontraden, en o. a. gezegd: „Gij zult prediken voor een *samenraapsel* van menschen, die u vroeger niet wilden hooren, die u veracht en uitgelachen hebben."

Tegen deze uitdrukking nu komt de heer Verhoeff op, en noemt dat in dien briefschrijver *hoogmoed* en *zelfverheffing*, ja *haarvochtigheid*.

Dit deed ons genoegen.

Niets is toch droever, dan dat broeders, die vroeger met ons streden, ja, vooraan in den strijd stonden, zich thans op karakterlooze wijze krommen onder het Synodale juk en zich, zonder poging zelfs tot verzet, schikken in hun onheilig lot.

Een droefheid, die vooral gevoeld wordt bij mannen als onze broeder Verhoeff, wien wel de energie ontbrak om op het vereischte oogenblik een beslissende keuze te doen, maar wien toch steeds een plaats in ons hart gegund blijft.

En wat nu zijn pleidooi betreft, zoo zij allereerst opgemerkt, dat Ds. Verhoeff hier *verwart* wat onderscheiden moet worden.

Ongetwijfeld toch moet ook het verlorene gezocht en het afgedrevene teruggebracht, maar dit heeft niets te maken met de samenstelling van de „vergadering der gelooviger," waarin toch ook volgens Ds. Verhoeff alleen de *dienst des Woords* denkbaar en mogelijk is. Daarnaast staat missie, evangelisatie, particulier vermaan enz., maar de dienst des Woords heeft alleen in de „vergadering der gelooviger" plaats; en uitsluitend van een »liefdebeurt," en dus van den „dienst des Woords was hier sprake.

Had Ds. Verhoeff zich dan ook, op gronden aan de Schrift ontleend, willen verdedigen, zoo had hij een heel *anderen* weg moeten inslaan; en er niet op moeten wijzen, dat het „afgedrevene gezocht" moet, maar hierop, dat dit samenraapsel *gedoopt* is, en als zoodanig onder den dienst des Woords hoort.

We zeggen niet, dat hij zijn pleit hiermee gewonnen had. Integendeel; maar dan althans had hij gesproken gelijk het een man van Gereformeerde belijdenis betaamt.

En wat nu de uitdrukking „saamraapsel" in dien brief aangaat, zoo zal ieder toestemmen, dat ze in dien brief niet anders kan beteekenen dan een saamraapsel van Atheïsten, Modernen, Groningers, Ethischen, onverschilligen enz., d. w. z. menschen die elken gemeenschappelijken belijdenisband en band van overtuiging missen; en nu zal Ds. Verhoeff toch kwalijk kunnen ontkennen, dat metterdaad in al zulke Synodale tegenkerken het gehoor metterdaad zóó is saâmgesteld.

Over dat woord „saamraapsel" nu twisten we niet; maar wel zij aan Ds. Verhoeff gevraagd, of hij vroeger niet met ons van oordeel was, dat een kerk zonder grondslag van belijdenis ondenkbaar is; en of voorts het feit niet notoir is, dat metterdaad het Synodale Genootschap uit Modernen, Atheïsten, onverschilligen, Groningers, Supranaturalisten, Ethischen, Modern-orthodoxen, gewoon-orthodoxen en Gereformeerden bestaat.

Dit nu zoo zijnde ligt er o. i. geen kracht in, om over zulk een woord „saamraapsel" eenige pathetische volzinnetjes saam te lijmen; maar ware het plicht en roeping voor Ds. Verhoeff geweest, aan te toonen, hoe z. i. zulk een combinatie een *kerk* kan vormen, en wat z. i. de weg is, om uit dezen jammerlijken toestand tot een betere reformatie te komen, dan naar zijn oordeel de door hem afgekeurde Doleantie beoogt.

Ook hij toch zal toestemmen: Zijn genootschap is ontzettend gedeformeerd. En evenzoo dat *deformatie* van zoo ergerlijken aard *reformatie* ook voor hem ten plicht stelt.

Dienst des Woords (9.)

Wie nu tot den Dienst des Woords zich aangordt, heeft zich vooraf wel rekenschap te geven van hetgeen onder *het Woord*, dat hij te bedienen heeft, te verstaan zij.

Het woord is die wondere klank, die tolk wordt van wat omgaat in het bewustzijn van hem, die dat *woord* spreekt. Het onderstelt een denkend wezen, en in dat wezen den drang om wat het denkt, mede te deelen en naar buiten te openbaren. Het woord is de belichaming van wat in ons bewustzijn verscholen lag. Het is het kleed waarin de overdenking van onzen geest zich naar buiten vertoont. En wijl het woord, om meer dan een klank te zijn, de gedachte die het vertolken moet, zelve in zich behoort te dragen, kan men zeggen, dat de gedachte de *ziel* van het woord is en het woord het *lichaam* van de gedachte.

Zoo dikwijls er dus sprake is van een Woord Gods, zult ge altoos bedenken, dat hierin ligt uitgesproken: 1°. dat er in het heilige bewustzijn van uw God *gedachten* waren; 2°. dat Hij den wil en den drang heeft gehad om deze zijne gedachten *naar buiten te openbaren*; en 3°. dat nu *het Woord* het lichaam is waarin God de Heere deze zijne gedachten tot u brengt.

Waren nu wij geen menschen, maar aan God gelijk, zoo zou het Gode mogelijk zijn geweest, zijn goddelijke gedachten voor ons uit te spreken in *één goddelijk* woord. Nu we daarentegen menschen zijn, moest het wel in vele *menschelijke* woorden plaats grijpen; en, dat wel overmits we door de zonde verduisterd zijn, op zulk een menschelijke wijze, als wij *zondaren* dat kunnen verstaan. Gelijk gij zelf, als ge over de grenzen komt, Duitsch of Fransch gaat spreken, en zoo ge in een dorp komt, waar een platte Duitsche tongval wordt gesproken, u zooveel mogelijk naar dien *platten* tongval voegt, zoo ook moest God de Heere doen, toen Hij over de grenzen van zijn Goddelijke huishouding met zijn woord in ons gezonken, plat menschelijk leven inkwam. Ook God moest toen wel *menschelijke* in plaats van *goddelijke* taal met ons spreken en wel menschelijk met het accent, dat onze zonde er aan gaf.

Daar nu de afstand tusschen onze menschelijke taal en de taal Gods zoo ontzaglijk groot is, was de overzetting van het Woord *Gods* in onze *menschelijke* taal zulk een wonder goddelijk kunststuk, en het is dit kunststuk, dat in de Heilige Schriftuur voor ons ligt. Een Schriftuur die zóó door God den Heere is aangelegd, dat een zondaar die bij het licht des Heiligen Geestes de volle uitwerking van de Schriftuur in haar geheel en in haar deelen ondergaan heeft, alsnu verstaat wat God de Heere hem zeggen wil. Als geheel genomen schuilt het Woord Gods dus niet in één bepaalden tekst, of in een bepaald kapittel, of in een enkel boek, maar in alle boeken, kapittels en verzen saam. Kortom in *heel* de Schrift.

Gelijk nu een kunstig speeltuig op wonderbaar vernuftige wijze in elkaar is gezet, en de dikker en dunner snaren elk op haar eigen wijs en plaats op verschillende manier gespannen zijn, en elk dezer snaren weer op een bijzondere hoogte en met een speciale kracht moet aangeraakt, om haar klank voort te brengen, en eerst uit de samensmelting en inéenvlocling van alle deze klanken de melodie geboren wordt, zoo ook is het met de heilige Schriftuur. Ook die is allerkunstigst ineengezet uit grootere en kleinere stukken. Die stukken der openbaring zijn in verband gezet op zeer onderscheiden wijze. Elk dezer stukken spreekt een ander iets in ons hart, in ons gevoel, in onze conscientie of in ons bewustzijn toe. En eerst nu waar *alle* deze stukken naar eigen wet en regel, hun uitwerking op ons zielsbewustzijn hebben verkregen, is tot ons de melodie van het ééne Woord Gods gekomen, en heeft onze ziel den Eeuwige verstaan.

De taak en de kunst van den dienaar des Woords is derhalve, om dit heilig speeltuig zóó voor de gemeente Gods te bespelen, dat van lieverlee die volle uitwerking van het Woord op de gemeente uitga, en de kerke Gods haar God leere verstaan; het menschelijk vertolkte Godswoord opvange; en onder de macht van dat Woord gebracht worde in nog veel sterker sin dan een machtig harpenaar oor en hart weet te boeien van wie naar zijn snarenspel luistert.

Dit Woord Gods nu is in God *één*.

De eenheid van het eeuwige Wezen eischt de eenheid van zijn Woord; maar die eenheid van het goddelijke spreidt zich bij ons terstond in de veelheid van de menschelijke woorden.

Dit komt daar vandaan, dat onze menschelijke gedachten de één na de ander in ons opkomen; raast elkaar in ons bewustzijn hangen blijven; in dat bewustzijn zich met elkaar verbinden en dooreen worden gevlochten; en zoo nieuwe gedachten baren. Iets wat bij God *niet* alzoo is. Hem zijn alle zijn werken van eeuwigheid bekend.

Het kan dus niet anders, of het ééne Woord Gods moet, zoodra het menschelijk vertolkt wordt, in een *veelheid* van *woorden* overgaan. Onze menschelijke taal en ons menschelijk bewustzijn dulden dit niet anders. En dit deert ook niet, mits we om die veelheid van deze menschelijke woorden, de eenheid van het goddelijke woord maar nooit uit het oog verliezen; en men altoos wel wete, dat hetzelfde Woord, dat bij God en God was, vleesch geworden is *in Christus*, en in menschelijke taal overgezet, vertolkt en vertaald is geworden *in de Heilige Schrift*.

Als er dus sprake is van de *Bediening van het Woord Gods*, sluit dit een tegenstelling in zich.

Het bedoelt, dat de wereld en de menschen in die wereld ook denken, ook gedachten hebben, en ook hun gedachten in *woorden* uitspreken, en dat dit *woord des menschen* op aarde onder menschen machtigen invloed oefent. Ja dat in dat „woord des menschen", invloeit een gedachte en een woord van Satanischen oorsprong, en alzoo een macht in de wereld poneert, die ons trekt naar den kant van het verderf, ons ondermijnt en verblindt.

En daartegenover komt nu het *Woord van God* te staan; tegenover dat *woord van menschen*, verdiept als dat is in het *woord van Satan;* en nu komt dit *Woord Gods* met gebiedend gezag, en gelast het *woord des menschen* om terug te treden en zich gevangen te geven. En dat wel, niet omdat gij als mensch dit Woord van God op de proef beter keurt; maar uitsluitend *omdat* het Gods Woord is; alzoo om Gods wil; overmits uw God *niet* te gelooven, het diepste wezen der zonde is.

Zonder de zonde zou die tegenstelling er niet zijn. Er zou dan in des menschen bewustzijn niets anders invloeien dan wat uit de gedachten Gods kwam; de mensch